

צ.ד.מחול

תופעה מתפתחת

מאת ז'אן באטי לואיס

חי, וזה מהמם אותם."

מרבית המומחים מסכימים, שאין תחליף של ממש למופע החי. רק בתיאטרון אתה זוכה לחוויה המלאה של הקצב, המהירות, התנועה והאנרגיה.

מחול בטלוויזיה אינו רק הבאת מופעים חיים לשידור. המחול המצולם והמשודר הוא בעל אמצעים שאין למופע הבימתי החי. ברור, שיצירה מצולמת יכולה להגיע באמצעות הקלטת השידור להקה גדול פי כמה מהקה הפוטנציאלי בתיאטרון. ויש גם מרכיב נוסף, תיעודי. למשל התכנית של להקת ג'ופרי על עבודת השיחזור של "פולחן האביב" (של ניוינסקי וסטרבניסקי), המתארת בצורה מרשימה את התהליך ואת התוצאה הסופית כאחד.

התיעוד הטלוויזיוני גם ממלא תפקיד במעקב אחרי ביצועים מעולים. מיכאיל בארישניקוב הוא אולי הרקדן המצולם והמוסרט ביותר. הוא הונצח בשלל תפקידים, מהבאלט הקלאסי השמרני ביותר ועד לנסיונות משעשעים ומשונים, בהם השתתף. היות והקאריירה שלו כרקדן הסתיימה למעשה, הקלטות הללו הן כבר בגדר תעודה היסטורית חשובה. מראשית דרכו עסק בארישניקוב בצילומי טלוויזיה, משום שחש שזו הדרך לבטל את האופי הרגעי והחולף של אמנותו.

גם יסלמאן, המבקש לשמור על עליונות המופע החי, בכל זאת מודה: "הטלוויזיה היא אמצעי שימור חשוב. אנו חייבים זאת לדורות הבאים - להראות להם איך נראה, למשל, המחול של טיילור "אספלאנד" מבוצע על ידי הצוות המקורי".

מלבד חשיבות הטלוויזיה כאמצעי של שימור, ניכרת התעניינות גוברת בהסרטה כמרכיב עצמאי ביצירת מחול.

מרס קאנינגהם היה אחד הראשונים, שעסק כבר לפני 20 שנה בעיצוב מחול במיוחד לצילום בסרט. לפני 17 שנה שודר לראשונה "אירוע לטלוויזיה" שלו (במסגרת הסידרה "מחול באמריקה"), שהיה ציון דרך חשוב בתחום זה.

הוא עבד עם איש הקולנוע צירלס אטלס ויצר מרקם מעולה של חיפוש אחרי צורות חדשות של מחול וחלל. הם התשתמשו במצלמה כמרכיב כוריאוגרפי בפני עצמו, על ידי תנועת המצלמה עצמה. המצלמה לא היתה רק אמצעי למקד בעזרתה את מבטו של הצופה, היא הפכה למבצע בזכות עצמו.

אליוט קפלן עבד עם קאנינגהם על יצירתו "Changing Times" בשנת 1989. "לבצע 'cul' במחול הוא דבר לא פשוט". - אמר קפלן בראיון - "אינך חותך דו שיח או ירית-אקדח.

הרקדנית איליה לובן ב"הצעד הבא", הולנד
The dancer Ilya Lowwen in "the Next Step", Holand

המצלמה לרקדנים, שאם לא כן הם יופיעו על המרקע כחרקים זעירים. אנחנו נוהגים להציב את המצלמות על כן-נע נמוך, כך שהמצלמה סמוכה לרמפה של קידמת הבימה, ומצלמים בזווית כלפי מעלה. זה מחניף לרקדנים - הם נראים גבוהים יותר".

קיימים נתונים ברורים, המורים על ההשפעה המסחרית של הטלוויזיה על המחול. למשל, שעה שלהקתו של ג'ופרי בדקה את הרכב קהל הצופים שלה, התברר ש-59 אחוז מכלל הצופים, שבאו לראשונה לצפות במופעים שלהם, עשו כך אחרי שצפו בתכנית על הלהקה בטלוויזיה.

רוברט יסלמאן, מנכ"ל להקתו של פול טיילור מעיד, שרבים מאלה המוכנים לתרום או להשקיע כספים בלהקה, הכירו את עבודתה דרך משדרי טלוויזיה. "ואז הם נוכחים במופע

הטלוויזיה משפיעה השפעה ניכרת על התפתחות המחול בעולם. ככל שהכוריאוגרפים מודעים יותר ויותר לאפשרויות שהטלוויזיה מעמידה לרשותם, הולך ונוצר מדיום חדש: מחול-T.V.

הכל מסכימים, שפרד אסטיר היה הטוב מכולם. הוא לא רק רקד להפליא, אלא גם עבד בצורה מיומנת עם צלמים ומצלמות, על מנת לתרגם מחול תלת-מימדי לדו-מימד המדיום הקולנועי והאקרן.

כיום, משהמחול נעשה יותר ויותר בלתי נפרד מהאמנות (בארה"ב ובעולם כולו), נשאלת השאלה: האם הטלוויזיה עשתה למחול מה שגרמו התקליטים למוסיקה והקולנוע לאמנות המשחק? התשובה היא "כן", אבל בהסתייגות מסוימת. על אף שהשפעת הטלוויזיה על המחול לעיתים עקיפה ומרומזת, בכל זאת היא ניכרת היטב.

רק ב-25 השנים האחרונות התיחסו אנשי המחול בצורה רצינית וממשית לאפשרויות, שהטלוויזיה מעמידה לרשותם, רק ב-15 השנים שחלפו מהווה המחול מרכיב מקובל בתפריט הטלוויזיוני, מאז החלה הסידרה "Dance in America". באירופה החל תהליך זה לפני כן, והתפתח בצורה דומה. מכל מקום חשים אנשי השידור, שתופעה חדשה תופסת את מקומה, שאולי אפשר לכנותה מחול-T.V.

תלת-מימדיותו של המחול ואופיו החולף עושים אותו לסוג האמנותי הקשה ביותר להנצחה. הרי רק ב-35 השנים האחרונות יש

הסכמה על מספר מצומצם של כתבי-תנועה מקובלים. הקשיים שבצילום המחול במדיום הדו-מימדי של הסרט והטלוויזיה גרמו לכך, שלאמני מחול רבים הסתייגויות רציניות מצילום יצירותיהם. ממש כשם שמוסיקאים חששו תחילה מההקלטה על גבי תקליטים ומאוחר יותר ברשמקול. אולם תוך כדי עשייה התגבשו שיטות צילום והופיעו מומחים לצילומי מחול.

כוריאוגרפים גילו בהדרגה מספר מרכיבים ועקרונות בסיסיים בצילום יצירותיהם. למשל, איך הצילום משנה את תפיסת החלל. כפי שהזכיר בשעתו ג'ורג'י באלאנשיץ: "אין עומק בטלוויזיה. הרקדנים רק גדלים או קטנים". וכמי שהתנסה במחול לטלוויזיה, פול טיילור קבע: "אם תבקש לשמור על תחושת החלל, עליך בכל זאת לחפש דרכים לקרב את

התחרות החמישית לוידיאו-מחול

פאריס, דצמבר 1992

מאת גידעון דיאנש

תחרות מחול-הוידאו החמישית על "הפרס הבינלאומי הגדול" - התקיימה באולם "Espace Pierre Cardin" בפאריס בתאריכים 18-20 בדצמבר 1992. היה זה רעיון מוצלח, למיין את 160 היצירות מ-28 ארצות, שנרשמו לתחרות, מיון מוקדם על ידי ארבע ועדות שיפוט, לפי סוגי העבודות שהוגשו לתחרות.

ועדת המיון ל"יצירות מחול לוידיאו", שהיו"ר שלה היה בנט הגר (שוודיה), זו ל"מסורות מחול בעולם", בראשות האתנולוגית פראנסואז גרינד (צרפת), התכנסה במוסקווה, וזו לקטגוריה "מחקרים ודו"חות בוידיאו", בראשות מדליין ניקולס, מנהלת "ספרית המחול של לינקולן סנטר", התכנסה ביו-יורק, ובוב לוקייר, (מבריטניה הגדולה) יושב-ראש ועדה לצילום יצירות בימתיות.

הועדה עליה הוטל לחלק לבסוף את הפרס הגדול היתה מורכבת מפראנסואז גרינד, בנט הגר, בוב לוקייר ומדליין ניקולס.

חלוקת העבודות שהוגשו לפי ארצות המוצא היתה כדלקמן: צרפת 36 עבודות, בריטניה 17, קנדה 15, איטליה 12, גרמניה 11, אוסטרליה 9, בלגיה 9, ציכוסלובקיה 6, ארה"ב 5. יתר העבודות באו מארצות רבות ושונות.

הפרס הגדול הוענק לעבודתו של אנגלין פרלזיוקאז' (צרפת), על יצירתו בת 12 הדקות "Un Trait d'union" (שם המציין בצרפתית "מקף", מפריד או מקשר), למוסיקה מאת מרקו כהאן. בדידותו של אדם היא הנושא המרכזי של מחול זה. כורסת עור ישנה, רופא המלטף ברוך חייית נסיון, תפוזים שמפזר ידיו אורח, המבקש ליצור קשר, ווילון לבן מתנופף ברקע, משמשים רקע למאבקם של גברים, הנובע, בעצם, מהצורך בשותף ומהכמיהה להיות שותף.

את פרס היצירה עבור וידיאו קיבל הכוריאוגרף השוודי קנת קווארנסטרם על עבודתו "דואט". הרקדנית והרקדן המשתתפים במחול לשניים זה, למוסיקה מאת י. וט. אדולפסון, מייצגים נוקשות ורכות גם יחד. הם, בעצם, שניים המהווים גוף אנושי אחד, הנע בתוך סביבה טבעית ומלאכותית בו-בזמן: מערה, שחפרו הרוסים על חוף פינלנד במלחמת העולם הראשונה, כחלק מביצור החוף.

הפרס עבור תיעוד מסורות מחול ניתן ל-"We Live Like This", שצולם בדרום-אפריקה, וכן לסרט הוידאו מארה"ב, המתאר במשך שעה את שלל סגנונות הריקוד המצויים באמריקה, מ"סלאו" ועד "ברייקדאנס". אפשר לומר, שזה מחול שנוצר ונרקד על ידי כל התושבים יחד.

בפרס עבור תיעוד מופע בימתי זכו דייויד פארסונס ודניאל אזרלו, עבור הדואט שלהם

את הכוונה שלי - מה שלא תמיד קורה - ומצא דרך טכנית לבצע את הצילום המיוחד הזה, הפותח ומסיים את המחול. כל רעיון (שהצעתי) מצא מיד תשובה נלהבת מצידו."

מרבית המומחים מסכימים, שאין תחליף של ממש למופע החי. רק בתיאטרון אתה זוכה לחוויה המלאה של הקצב, המהירות, התנועה והאנרגיה.

אחרי הצלחת צילומי "Last Look" טיילור שמח שהבמאית גיודי קינברג, שראתה את יצירתו "Speaking in Tongues", משנת 1988, על הבימה הביעה התעניינות ביחס לצילום המחול בסרט. "תמיד ידעתי, שזו עבודה שתתאים לטלוויזיה. תכננו את הצילום כך שיתאים ליציולומי חוץ, בעיירה קטנה בדרום ארה"ב, לא במסגרת אולפן. החלטתי ליצור תנועות חדשות ממש, לא רק להתאים את הכניסות והיציאות למצלמה, כפי שעשיתי בעבר. זו תהיה ממש עבודה חדשה, טלוויזיונית."

כפי שסיכמה זאת הבמאית קינברג: "יותר ויותר כוריאוגרפים מתעניינים במה שהמדיום שלנו יכול להציע להם. נוצר אימון הדדי ושיתוף פעולה של ממש. אני מקווה, שיגיע יום בו ניתן יהיה ליצור מחול שהוזמן במיוחד עבור הטלוויזיה. אנחנו, אנשי הטלוויזיה והכוריאוגרפים, התחנכנו לקראת אפשרות כזו."

Copyright: Greater Washington Educational T.V. communication Association, 1990

"דגים מוזרים", "DV8", לונדון
"Strange Fish", "DV8", London

אתה חותך אינפורמציה גולמית - תנועה. האתגר הוא ליצור עבודה שלמה ממרכיבים מופשטים [של תנועה], כך שהצופה יוכל להבין במה מדובר."

שנים רבות לפני שהלך לעולמו, ביקש באלאנשין לצלם את "מפצח האגוזים" הקסום שלו בסרט. הוא אף כתב תסריט לצורך זה. ברברה הורגן, מזכירתו והממונה על עזבונו, אומרת: "אנשים אינם מודעים לכך, שיהמפצח, הנמשך על הבימה 90 דקות, כולל למעשה רק 20 דקות של מחול ממש. כל המערכה הראשונה היא למעשה עלילתית, כולה משחק ופעלולים. באלאנשין רצה לפתח מרכיב זה של קסמים בעזרת האמצעים של הסרט, ולשזור בקטעי המחול עוד פרטים מהסיפור המקורי של א.ט.א. הופמן, שבהם לא השתמש בגירסה הבימתית שלו."

מה שמרגש בעניין זה, היא ההשפעה ההולכת וגוברת, הניכרת ביצירה עצמה, כתגובה להתפתחות המחול הטלוויזיוני על כל שפע אפשרויותיו.

פול טיילור מודה, שהיו לו הסתייגויות רבות ביחס למחול המוסרט, "אם כי ראיתי את ערכו כאמצעי להגיע לקהל רחב". הוא שוכנע שאפשר לצלם מחול בצורה המניחה את הדעת אחרי שיצירתו "Last Look" צולמה לפני שנים מספר בדנמרק.

"זו עבודה, בה השתמשתי במראות, וניתן להפיק מהן מיני השתקפויות מיוחדות. הבמאי מצא דרכים לצלם זאת כך, שלא ניתן תמיד להבדיל בין הבבואה והרקדן עצמו. ביקשתי ממנו לפתוח ולסיים את הסרט בצילום מזווית מיוחדת: המצלמה מצויה גבוה מעל לרקדנים, עד שהדבר נראה כצילום ממוקד. הבמאי הבין

מתוך סרטה של שאנטל אקרמן אודות פינה באוש
From Chantal Ackerman's video about Pina Bausch

(שגם בוצע בארץ על ידי שני היוצרים),
"אחים", שצולם על ידי שירות השידור של
דנמרק.

סרט וידיאו בעל ערך היסטורי רב, מורכב
מחומר היסטורי על אודות המחול מודרני,
"החופשי", העוסק במחול בגרמניה, שלפני
מלחמת העולם השנייה, שנאסף ונערך על ידי פ.
פייסנבורגר (מהיידלברג, גרמניה), שהקרנתו
נמשכת 134 דקות. הוא כולל סרטים מקוריים
על אודות עבודתם של ויגמן, לאבאן, יוס, נידי
אימפקובן, ז'אן ויידט, רוסאליה תלדאק
ואחרים.

עבודות נוספות בעלות ערך תיעודי עסקו
במחולות מדרום-מזרח אסיה.

יצירה מעוררת סקרנות היתה זו של ריאה
פילהאסוויטה (Rea Pihlasviita) מגרמניה.

"רעש ורוד" שלה משתמש ביסודות
ריאליסטיים, כגון חטיבת עצים, טיפול רפואי
בבית-חולים, האבקות ודיגדוג ליצירת אוירה
קפקאית, בה זוג בני אדם שטים בחלל כביכול
ללא כוח המשיכה.

מספר יוצרים ממדינות, שזכו לעצמאות
לאחרונה, היו ראויים לתשומת לב. מסלובניה
נתקבל סרט-וידיאו בארבעה חלקים, "הקדמה
לקיץ" שמו, בו מתוארת באוירה של יום ולילה
הפיתתם של רקדנים וצעירים בצבע תפוז
לציפורים דואות באוירה של חמימות, עבודה
יוצאת דופן בהצע הרגיל של סרטי
מחול-וידיאו.

"יומנה של סוזנה" נוצר על ידי הכוריאוגרף
מ. פרייס מקרואטיה. היצירה מתארת שבוע
בחיייה של נערה, בעזרת יומנה האינטימי.
צילומי תקריב של הגוף, חטוט באף, ניקוי
השניים, נעליים שחורות ואופניים מהווים חלק
מהדימויים שבעולמה.

מציחה הגיעה היצירה "Mimelisme" שנושאה

ספרותי. היוצר, ד. ויזר, התבסס על הנובלה
מאת סטפאן צווייג על אודות שר-המשטרה
הצרפתי פושה, ששירת את כל המשטרים ללא
נקיפות מצפון, על מנת להשאר במרכז הכוח
השלטוני. נראה היה, שהעבודה נוצרה קודם
כל לבדימה, ולא דווקא לוידיאו.

היה זה בלתי אפשרי להראות במשך שלושת
ימי התחרות את כלל 160 העבודות שהוגשו.
יש לקוות שמארגני התחרות אכן ישמרו את
העבודות כולן בארכיון, שיעמוד לרשות
המעוניינים, ושיכלול את 600 העבודות שהוגשו
לתחרות מאז הווסדה בשנת 1988.

(ד"ר גדעון דיאנש הוא נשיא החברה לכוריאולוגיה
בהונגריה).

GRAND PRIX
INTERNATIONAL

VIDEO
DANCE

כתובת לפרטים והרשמה:

Espace Pierre Cardin - Grand Prix International
Video Dance
1, avenue Gabriel - F-75008 - Paris
Tel: 33 (1) 42 66 91 44
Fax: 33 (1) 47 42 60 53

להקת "אסטראחן"; כוריאוגרפיה: דניאל לארייה
"Astachan"; Choreography: Daniel Larrier